

Toponimul *Dorna*. Probleme de etimologie și de interferență lingvistică[†]

Dinu Moscal*

Departamentul de Cercetare Interdisciplinar – Domeniul Socio-Uman, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”,

Str. Lascăr Catargi 54, 700107 Iași, România

Institutul de Filologie Română „A. Philippide”, Str. Th. Codrescu 2, 700481 Iași, România

Despre articol

Istoric:

Primit 14 iunie 2016

Acceptat 21 iunie 2016

Publicat 1 august 2016

Cuvinte-cheie:

toponimie

etimologie

contact lingvistic

diacronie

Rezumat

Stabilirea unei etimologii toponimice presupune identificarea modului în care faptele de limbă legate de nume se raportează la realitatea desemnată și la contextul socio-geografic al acesteia. Studiul toponimului *Dorna* este un caz ce demonstrează că există situații în care cunoașterea realității extralingvistice în plan diacronic devine un argument pentru valabilitatea unei interpretări lingvistice. Analiza toponimelor omonime, a derivatelor și a sintagmelor care conțin acest toponim în raport cu realitatea desemnată și istoricul acesteia indică seriile de toponime cu istoric similar, în cazul de față fiind vorba despre cele cu origine descriptivă și cele cu origine personală. Analiza câmpului toponimic al hidronimului *Dorna* (numele afluentului drept principal al Bistriței) pune în evidență schimbările de la nivelul nomenclaturii românești după contactul cu limba germană, prin intrarea sub administrația austriacă în perioada 1774–1918 a aproape întregului ansamblu socio-geografic corespondent acestui câmp toponimic.

1. Problematika generală

Multe dintre toponimele cu o vechime mai însemnată devin mărturii pentru realitățile conexe numelui locului, în general legate de istoria sau de geografia zonei, sau cu relevanță în domeniul lingvistic propriu-zis, și anume în probleme de lexic, morfologie, fonetică sau de interferență lingvistică. *Dorna* este un toponim cu o atestare documentară relativ târzie (anul 1568), iar desemnatul în cauză este afluentul drept principal al râului Bistrița. Etimologia toponimului, adică justificarea raportului dintre semnul lingvistic și realitatea (socio-)geografică desemnată (Moldovanu, 1972, p. 75; cf. și Conea, 1969, p. 246), implică o cercetare prealabilă a naturii sale (apelativ sau nume propriu), care va stabili categoria toponimului (descriptiv sau personal) și a originii sale lingvistice, care va releva etnia denominatorului (toponim românesc sau străin). Pe lângă acest fapt, toponimul a dezvoltat un câmp (toponimic) prin polarizări și diferențieri. Polarizarea este definită ca procesul prin care un nume al unei realități dintr-o categorie (socio-)geografică intră în opoziție cu un alt nume, opoziție care reflectă un raport cu o realitate dintr-o altă categorie (socio-)geografică. De exemplu, numele unui sat, devine, prin polarizare, determinantul unei sintagme denominative pentru dealul, pădurea sau altă realitate geografică din apropiere: *Glăvănești* → *Dealul Glăvănești(lor)* și *Pădurea Glăvănești* (cf. MDTM). Diferențierea este definită ca procesul prin care un nume al unei realități dintr-o categorie (socio-)geografică intră în opoziție cu un alt nume, opoziție care reflectă un raport cu o realitate din aceeași categorie (socio-)geografică. De exemplu, numele unui afluent este un derivat diminutival de la numele râului în care se varsă, așa cum este și în cazul analizat aici: *Dorna* → *Dornișoara* (pentru detalii

[†] Această lucrare a fost realizată în cadrul proiectului *Practici de traducere a numelor proprii în scrisul românesc premodern (1780-1830)* (PN-II-RU-TE-2014-4-1108), finanțat de Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior al Cercetării – Consiliul Național al Cercetării Științifice (UEFISCDI – CNCS).

* Adresă de corespondență: dinumoscal@yahoo.com.

vezi [Moldovanu, 2010](#), p. 16–20; cf. și [Moldovanu, 2014](#) și [1972](#)). În interiorul acestui câmp trebuie să se identifice toponimul primar (nucleul câmpului), pentru a se putea stabili etimonul primar, adică semul lingvistic (apelativ sau antroponim) și motivarea raportului dintre acesta și realitatea (socio-)geografică desemnată. Toponimele rezultate din polarizări sau diferențieri pot fi numite toponime secundare în câmp, acestea fiind ulterioare constituirii nucleului. Se pare că primul care a intuit necesitatea unei astfel de analize în toponimie este Ion Conea, care o prezintă într-un paragraf destul de scurt și suficient de clar, încât să nu necesite explicații.

Una este etimologia unui toponim – și alta, originea lui ca atare (ca toponim). Se face, într-adevăr, de obicei confuzie între etimologia unui toponim (adică *originea lui lingvistică*), care-i una, și originea aceluiași toponim ca toponim, care e cu totul altceva. Una este, în adevăr, să descoperi *etimologia* toponimului Vrancea, adică să descoperi cuvântul (și, bineînțeles, în primul rând, limba din care acesta provine), care stă la baza lui (aceasta fiind, încă o dată, etimologia) – și alta este să dovedești dacă Vrancea noastră a fost numită așa după un personaj care a purtat el acest nume mai întâi (acest nume: Vrancea), sau dacă Vrancea a fost numită așa după o pădure dintre hotarele ei, sau după o apă, sau o localitate, care s-a numit ea singură așa mai înainte, dar și-a extins (i s-a extins) după aceea numele asupra întregii noastre depresiuni carpatice azi așa-numită (*aceasta fiind... originea propriu-zisă a toponimului*). Nu e greu de înțeles, însă, că a studia complet un toponim (sau toponimia unei regiuni) înseamnă a o studia din ambele aceste puncte de vedere. ([Conea, 1969](#), p. 246)

Cunoașterea etimologiei primare este un demers important pentru identificarea toponimului de la care s-a configurat câmpul toponimic. Al doilea obiectiv este analiza evoluției formale a toponimelor ce constituie acest câmp, în urma intrării sub administrația Imperiului Habsburgic între anii 1774¹–1918 a aproape întregului ansamblu de realități (socio-)geografice desemnate prin termenii câmpului toponimic menționat. Atingerea acestor două obiective este decisivă pentru configurarea exactă a câmpului toponimic— prezentat în final—, care trebuie să reflecte evoluția raporturilor și a formelor tuturor elementelor componente, considerate întotdeauna în contextul lor geografic, istoric și administrativ.

2. Etimologia toponimului *Dorna*

Realitatea cea mai importantă și cu atestarea documentară cea mai veche din ansamblul socio-geografic în care toponimul *Dorna* a dezvoltat un câmp este râul Dorna (53 km), afluent drept al Bistriței, considerat uneori și confluent al Bistriței Aurii (partea de la izvoare a Bistriței, pînă la confluența cu râul Dorna). Sub aspect etimologic, este evident că toponimul este descriptiv, deoarece antroponimia românească nu cunoaște un nume de persoană *Dorn(e)a*, ci doar *Durnea*, de origine ucraineană, de la care nu se poate justifica, pe teren românesc, deschiderea vocalei tematice –*ú*–. Ca apelativ românesc, *dornă* are o semnificație hidronimică, evidențiată în dicționare sau în glosare regionale. În **DLR** cuvântul apare prezentat astfel:

dórnă s. f. (Ban[at], Olt[enia] și sud-vestul Transilv[aniei]) Bulboană; loc într-un rîu sau într-un lac unde apa este adîncă (și limpede). (Et. nec.).

Faptul că apelativul este înregistrat în graiurile române sud-vestice și că râul se află în extremitatea nordică a României ar putea fi considerat un impediment pentru premisa unei origini descriptive, însă aria de răspîndire actuală nu poate fi extrapolată momentului în care râul a primit acest nume. Un plus de informații oferă **DELR**:

¹ Anul oficial al anexării este 1775, însă anul ocupației este 1774. Cartografiile au apărut în timpul pregătirilor pentru anexarea nordului Moldovei, începînd cu anul 1754 (pentru detalii, vezi [Moldovanu, 2005](#), p. CXXVIII–CXXXIII).

dórnă s.f. **1.** Cădere de apă; loc mai adâncit pe apă format din căderea apei sau din mîncătura apei: [județele] Argeș, Bacău, Brașov, Constanța, Craiova, Dîmbovița, Dolj, Gorj, Hunedoara, Mehedinți, Maramureș, Neamț, Olt, Suceava, Tulcea, Teleorman, Vîlcea, Vaslui. **2.** Loc mai adînc în albie unde se scaldă copiii, săpat de apa care se răsuțește în cot: [localitățile] Densuș, Lonea, Petrila, Ștei, Totești – [județul] Hunedoara. **3.** Bulboană cu vârtej mare într-o apă curgătoare; cotitură bruscă a apei: [localitățile] Densuș, Hățăgel, Unirea – [județul] Hunedoara. **4.** Loc de scaldă cu apă adîncă (de obicei la un cot al apei): [localitatea] Cetatea – [județul] Gorj; [localitățile] Cîmpa, Densuș, Hățăgel, Jieț, Lonea, Peșteana, Sălașu de Sus, Totești, Tuștea, Unirea – [județul] Hunedoara. **5.** Loc adînc în albia unei ape: [localitatea] Timiș – [județul] Brașov. **6.** Loc întins și mai lăsat unde se menține apa mai multă vreme: [localitatea] Sălașu de Sus – [județul] Hunedoara. **7.** Semn pentru delimitarea pădurilor: [localitatea] Brîncoveni – [județul] Olt.

Așadar, conform **DEL**R, aria de răspîndire actuală a apelativului *dornă* cuprinde, pe lîngă zona sud-vestică, și o fișie înspre centrul României, apoi spre nord prin zona de est, fără a cuprinde extremitatea estică, pînă la limita nordică (județele Suceava și Maramureș), la care se adaugă, în mod surprinzător, extremitatea sud-estică. Extremitatea nordică a acestei fișii cuprinde și ansamblul socio-geografic corespondent cîmpului toponimic în discuție. Totuși, trebuie remarcat faptul că aria de răspîndire a sensului 1—care în realitate este însăși întrebarea din chestionarul de anchetă indirectă cu care au lucrat autorii dicționarului, care au notat după întrebare, între paranteze, și termenul *dornă*—este acoperită de sensurile 2–7 numai pentru zona de sud-est. În ce măsură a influențat notația din paranteză răspunsul informatorilor, care ar fi putut s-o preia pur și simplu din paranteza chestionarului, nu se poate verifica, cert este informația din **DEL**R trebuie privită cu rezerve. Coordonatorul **DEL**R nu dă toate aceste detalii în *Introducere* (**Bolocan**, 2009, p. 8–9), și nici nu dă vreo explicație legată de simpla indicare județelor, așa cum se întîmplă la sensul 1. Informații suplimentare apar în **DTRO** (II, s.v.), de unde aflăm că județele Brașov, Covasna, Dîmbovița, Galați, Tulcea, Teleorman și Vaslui sînt reprezentate prin cîte o singură localitate, iar județele Argeș, Neamț și Vîlcea prin cîte două localități. Autorii nu fac cunoscut modul în care au fost selectați informatorii, însă este foarte probabil ca aceștia să fi fost cadre didactice din localitățile respective. La aceste observații se mai adaugă un amănunt legat de **DEL**R: „Vom trata și acele entopice pe care *le vom extrage din toponime, fără ca să le avem înregistrate pînă în momentul de față undeva, ca apelative*” (**Bolocan**, 2009, p. 9, s.n.). Toate aceste detalii pun sub semnul întrebării veridicitatea limitelor ariei de răspîndire indicată în **DEL**R. Conea afirma că termenul nu mai circula acum aproape o jumătate de veac în regiunea Tismanei, chiar dacă partea montană a rîului Tismana se numește și *Dorna* (**Conea & Bugă**, 1971, p. 93). Cu atît mai mult este suspectă prezența termenului în afara zonelor indicate în **DLR**. Eremia nu întîlnește acest termen în anchetele sale din Basarabia și zonele locuite de români din Ucraina, făcute în perioada 1968–2004 (**DTG**). **Jordan** (1963, p. 510) afirmă că „acest apelativ trebuie să fi existînd (ori, cel puțin, să fi existat) și prin Moldova, cum arată toponimicele citate, care sînt răspîndite numai pe teritoriu lingvistic moldovenesc”, chiar dacă are în vedere și toponime care nu pot fi explicate prin apelativul *dornă*—adică *Movila Dornei* și *Dorneștii*—sau care nu se raportează direct la acesta, adică *Dornenii* și ignoră prezența toponimului în afara teritoriului Moldovei (vezi *infra*).

Trebuie menționat și faptul că apelativul *dornă* prezintă și două derivate: (*a*) *dorni* și *durnișcă*.

dorní vb. IV. Intrans. (Prin nordul Olt[eniei] și sud-vestul Transilv[aniei]; despre apa unui rîu sau a unui lac) A forma o dornă. (De la **dornă**). (**DLR**)

durnișcă s.f. Locul unde se revarsă un rîu: [localitatea] Pungești – [județul] Vaslui. (**DEL**R)

Înregistrarea sensului de ‘bulboană, vîltoare’ în toată aria de răspîndire, precum și existența celor două derivate ne indică faptul că semnificația apelativului *dornă* este stabilă și elimină posibilitatea ca *dornă* să fie un apelativ posttoponimic. Sensurile ‘cădere de apă’ și ‘cotitură bruscă a apei’ din **DEL**R (de la sensul

1 și sensul 3) a apelativului *dornă* reprezintă un simplu caz de metonimie prin contiguitate (în realitatea fizică este un raport cauză–efect), iar sensul 4 este o extensie. Sensul 7, cu o singură prezență, este foarte probabil o confuzie cu apelativul *bornă* a inimatorului. Sensul 6 pare să fie o extensie. Pentru sensul general pledează și alte surse, tot pentru graiurile române sud-vestice: „adîncitură de rîu” (SD), „vîrtej de apă, bulboană” (CADE), „vîltoare, loc unde apa e mai adîncă” (Suflețel, 1983, p. 264), „iar unde apa e învolbată și înspumată și adîncă, acolo îi spunem *dornă*” (Conea, 2010, p. 135).

Stabilitatea semantică a apelativului este importantă pentru stabilirea motivației toponimice. Originea unui hidronim descriptiv poate fi o caracteristică a cursului de apă sau un reper prin care se identifică, acesta fiind situat, de obicei, la izvoare sau la vărsare. La izvoarele rîului Dorna, în partea dinspre est, se află Piatra Dornei—percepută ca fiind locul de unde izvorăște Dorna „și apoi apa Dornii în sus până în obârșie de supt Piatra Dorni” (BĂLAN, D.C. 31, document din anul 1755). Aspectul genitival al sintagmei indică un raport de contiguitate, fie între stîncă (Piatra Dornei) și o realitate geografică din apropiere, avînd caracteristicile unei dorne, fie între stîncă și un toponim *Dorna*, desemnînd o apă curgătoare. Prima posibilitate este infirmată de contextul geografic al stîncii, în timp ce a doua este confirmată de prezența în imediata apropiere a rîului Dorna.

Chiar dacă este nerelevantă sub aspect toponimic, etimologia entopicului *dornă* poate prezenta interes, pentru că ar putea indica sensul principal, preluat din etimon. O încercare de etimologie are Densusianu:

dornă „vîrtej de apă, bulboană”, din tema *dor*– cu înțelesul de ‘a smulge, a despărți’; comp. v.pol. *dura* (= *dora*) ‘spărtură, gaură’ și slov. *predora* ‘loc inundat’ (pentru formațiune, comp. v.bulg. *vlûna* ‘val’). Numele rîului Dorna e desigur același cuvînt. (Densusianu, 1915, p. 57)

Soluția dată de Densusianu nu a fost acceptată (cf. DLR). Jordan (1963, p. 510) afirmă în mod greșit că Bogrea (1922, p. 799) ar fi acceptat etimologia lui Densusianu. Aceasta este problematică atît în privința radicalului, dar mai ales a sufixului slav *-na* (< *-îna*), un sufix denominal care formează adjective posesive (Miklosich, 1927, p. 211 [95]; cf. și Petrovici, 1960, p. 55; 1970, p. 160).

Prin urmare, etimologia hidronimului *Dorna* (afluent drept principal al rîului Bistrița) ar trebui să indice un raport între semnificația apelativului „bulboană; loc într-un rîu sau într-un lac unde apa este adîncă” și o realitate care prezintă aceste caracteristici. Nu poate fi luată în considerare etimologia propusă de Weigand pentru acest hidronim—din rut. *dorna zemlja* ‘frisch gerodetes Land’ [= pămînt recent defrișat]—, aceasta fiind contestată de Bogrea (1922, p. 798–799), tocmai prin trimiterea la apelativul *dornă*. Un loc cu caracteristicile corespondente semnificației apelativului *dornă*, care să aibă funcția de identificare a întregului curs al rîului Dorna, nu apare în zona izvoarelor, ci chiar la vărsarea în Bistrița, aici formîndu-se o dornă, descrisă în termeni geografici, după cum urmează:

De la vărsarea Dornei spre est [...] apa Bistriței face aici *un cot aproape în loc*, urmat de un al doilea mai la vale. Peretii văii actuale, drepți și rupți, care corespund stratelor ridicate vertical, tașanurile aluviale de la convexități și liniștea uimitoare, ca de lac, a rîului, alături de arcul strîns al coturilor, ne dă dreptul să considerăm acest segment al văii Bistriței ca un bun exemplu de meandre adîncite în masa cristalină. (Mihăilescu, 1944, p. 343, s. n.)

Această descriere a locului de la vărsarea Dornei în Bistrița corespunde în întregime semnificației apelativului, ceea ce confirmă ipoteza că hidronimul *Dorna* este toponimul primar, de la care s-a format întregul cîmp. Alte hidronime sînt un argument suplimentar pentru categoria toponimică descriptivă:

Dorna Mare Groapă mare în Valea Fărășeștiului, s. Fărășești – Timișoara. (DTB)

Dorna, topic în regiunea Clopotivei și porțiune a rîului Tismana, aproape de mănăstire [= Mănăstirea Tismana] (vezi Conea, 1936, p. 114). Tot *Dorna* se numește și partea cea mai adîncă a Jiului, lîngă V[aidei, com. Stănești, jud. Gorj]. (Suflețel, 1983, p. 264)

Dornă se cheamă, prin partea locului, ceea ce în alte părți se cheamă *viltoare*: loc unde apa e mai adâncă și liniștită, pe la coturi. *Dornă* – numele propriu – se cheamă pe partea *cealaltă* a Carpaților, râul Tismana – de la izvor și pînă la Mănăstire. (Conea, 1936, p. 114)

Partea dinspre izvoare a râului Tismana (afluent drept al Jiului), cea din amonte de Mănăstirea Tismana, cuprinde mai multe cascade, care, desigur, formează adîncituri în rîu, care, în trecut, trebuie să fi fost numite de către localnici *dorne*. În acest sens, se poate adăuga încă o referire a lui Conea la cursul superior al Tismanei, adică la partea montană propriu-zisă a râului:

Rîul Tismana, cît timp (partea care) curge prin munți, se numește *Dorna*. Apelativul de bază—*dorna*—nu mai e, însă, viu în regiune. În schimb, e încă viu dincolo de munți, în Țara Hațegului, unde Ov. Densusianu [1915, p. 316] spune că înseamnă „vîrte de apă, bulboană”, deci... apă adîncă. (Conea & Bugă, 1971, p. 93)

Mănăstirea este construită chiar lîngă o cascadă, amănunt inclus și în legenda etiologică. Etimologia hidronimului *Dorna* este cu siguranță legată de această caracteristică a cursului superior al Tismanei, probabil chiar de *dorna* din imediata apropiere a Mănăstirii Tismana. Un argument suplimentar poate fi considerat și denumirea de *Cascade* pentru aceeași zonă a Tismanei: „Puntea peste râul Tismana era dincoace de Cascade” (Ștefulescu, 1909, p. 73), puntea fiind lîngă Mănăstirea Tismana. DTRO înregistrează în satul Tismana cuvîntul *dornă* cu semnificația „izvor”, care reprezintă cu siguranță un caz de resemantizare, în *dorna* de lîngă Mănăstirea Tismanei revărsîndu-se un izvor ce iese chiar din stîncă pe care este zidită mănăstirea. Toponimul *Dorna Verde*, consemnat în aceeași lucrare, cu laconica explicație „cascadă”, este un alt caz de metonimie (cf. observațiile la sensul 3 din DELR).

Există însă cîteva sintagme toponimice și cîteva derivate în cazul cărora nu pot fi găsite confirmări pentru aceeași etimologie toponimică. Este vorba despre *Movila Dornei*, movilă situată la est de satul Munteni (comuna Belcești, județul Iași), *Prisaca Dornei* (sat, comuna Vama, județul Suceava) și oicoimul *Dorneni* desemnînd două sate din județul Bacău (unul în comuna Plopana, celălalt în comuna Vultureni). Acestea sînt asociate de Jordan (1963, p. 510) cu hidronimul *Dorna*, fiind considerate a avea aceeași etimologie (lingvistică).

În ceea ce privește oronimul *Movila Dornei*, trebuie menționat faptul că apelativul *dornă* nu este înregistrat în județul Iași. În ATLAS MOLD., în afară de oronimul amintit—însă cu determinantul în nominativ, *Movila Dorna*—apar și *Dealul Dorna* (al cărui vîrf este *Movila Dorna*) și *Valea Dornei* (mic afluent stîng al Văii Buhna, bazinul Bahluiului). Aspectul Văii Dornei sau al Văii Buhna, în care se varsă, nu oferă vreun argument în favoarea unui raport cu apelativul *dornă*, iar *Movila Dornei* și *Dealul Dorna* nu pot fi puse în raport direct cu apelativul *dornă*. Însă cîmpul toponimic nu se reduce la aceste trei toponime. În harta lui Bawr de la 1774 apare notat numele unei odăi ca *Chutordurnoi* (TTRM, I₁, p. 754/2), tradus „Odaia Dornei” (la fel și Mircea Ciubotaru în Adumitroaei & Ciubotaru, 2013, p. XIV). Fiind vorba despre un raport de proprietate, proprietarul nu era vreo mănăstire din regiunea Dornei (nici nu exista una atunci), încît să fie vorba de o sintagmă redusă **Odaia (Mănăstirii) Dorna*, ci era o persoană, al cărei nume se regăsește în notația lui Bawr *Chutordurnoi*, adică *Durnea*, iar sintagma trebuie tradusă prin „Odaia Durnii”. Probabil tot numele proprietarului este etimonul și pentru *Movila Dornei* și *Valea Dornei*, același *Durnea* fiind proprietar al imășului identificat prin această movilă. Situația este similară cu cea a oronimului *Movila Durnei* (movilă situată la vest de satul Dornești, comuna Costișa, județul Neamț, atestată documentar în anul 1583, DRH, A, VII, p. 574) și cu cea a oiconimului *Dornești* (sat, comuna Dornești, județul Suceava, cu atestare documentară în 1475, în forma *Durneștii*, DRH, A, II, p. 299), a căror etimologie ne este înlesnită de documentele istorice, în care sînt menționați urmașii săi. În ceea ce privește primul caz, printr-un document de la 1623 nepoții Durnii vînd o casă din Durnești (DRH, A, XVIII, p. 73), iar la 1627–1628, Ioana, nepoata Durnii, vinde partea sa din Durnești (DRH, A, XIX, p. 318). Prima atestare în care –u– tematic este înlocuit cu –o– apare într-un document al administrației austriece din 1790 (germ. *Dornesty*). Cauza înlocuirii este confuzia între vocalele *o* și *u*, prezentă adesea

în transcrierile austriece (cf. [Moldovanu, 2005](#), p. CXXXI/1). În cazul celui alt oiconim, *Dornești*, este vorba despre o analogie cu Dorna (pentru detalii, vezi [MDTM, Durnea și Dornești](#)²).

Prisaca Dornei, sat menționat pentru prima dată în 1808 cu numele de *Eisenau* „Valea Fierului” (colonie de țipțeri), apoi cu numele *Prisaca* la 1896, apare cu numele actual, *Prisaca Dornei*, la 1943 (vezi [TTRM, I₂](#), p. 945/2). Încercarea de a pune determinantul din sintagma toponimică în raport cu o dornă de pe râul Moldova, care curge în imediata apropiere, ar putea fi o soluție, însă problematică, deoarece aspectul cursului râului nu oferă vreun argument în această privință. Conform documentelor administrative, determinantul în genitiv *Dornei* este adăugat după mult timp oiconimului primar (*Prisaca*), care se regăsește în sintagmă, iar un alt toponim de la care să se revendice acest determinant nu apare în zonă. Din punct de vedere strict lingvistic, sintagma toponimică este greu de explicat și din cauza circulației foarte restrânse, și numai la nivel popular a apelativului *dornă*, dacă s-ar considera că acesta mai circula. Într-un mod cu totul excepțional, determinantul din sintagma toponimică *Prisaca Dornei* nu provine de la o realitate geografică din apropiere, așa cum întâmplă în mod natural, ci de la o realitate geografică îndepărtată, originea determinantului fiind oiconimul *Dorna*, varianta populară pentru *Vatra Dornei*. După tradiția locală, conform informațiilor din ancheta directă făcută de Dragoș Moldovanu, este vorba despre un toponim oficial, sugerat de poziția satului pe calea ferată spre Dorna, prin care să se realizeze o diferențiere față de alte sate din Moldova numite *Prisaca*.

Cele două sate numite *Dorneni*, menționate mai sus, au același etimon, adică patronimul *dorneni*, fapt confirmat de explicația dată pentru numele satului din comuna Vultureni: „se numește astfel, pentru că locuitorii ei [ai mahalalei *Dorneni*] sînt veniți de la Dorna” ([MDG, III](#), p. 197/3).

Analiza posibilităților etimologice pentru hidronimul *Dorna* (afluent drept al Bistriței), dar și pentru celelalte toponime susceptibile de a avea o etimologie similară, indică cu certitudine ca etimon apelativul *dornă* ‘bulboană, vîltoare’, fapt verificat atît prin realitatea geografică corespondentă pentru toponimele descriptive (geografice), cît și prin etimologiile diferite pentru alte toponime susceptibile de a intra în aceeași categorie, cele mai apropiate fiind descriptivele numite «sociale», cu etimologia provenită dintr-un patronim (*Dorneni*).

3. Probleme de interferență lingvistică

Interferența lingvistică la nivelul toponimiei este un fapt comun. Elementele cîmpului toponimic dezvoltat de hidronimul *Dorna* apar, desigur, în diverse surse în limbi străine, ca în cazul majorității toponimelor cu o oarecare importanță socio-geografică. Aici va fi însă analizată evoluția acestora în urma intrării sub administrația austriacă, o dată cu anexarea Basarabiei de către Imperiul Habsburgic, precum și modul în care cîteva dintre acestea au fost adaptate sistemului limbii române, păstrînd trăsături nespecifice limbii române, uneori chiar contrare structurilor normale ale toponimelor românești. Spre deosebire de simpla apariție a toponimelor în documente redactate într-o limbă străină, intrarea unei regiuni sub o administrație străină implică nu doar simple adaptări ortografice, cauzate de perceperea aproximativă a nomenclaturii românești, ci și adaptări la sistemul lingvistic german sau la noul sistem administrativ, ceea ce a condus la structuri denominative noi. Cîmpul toponimic dezvoltat de hidronimul *Dorna* este un caz ilustrativ, prin complexitatea și situațiile rare, chiar inedite, în transpunerea lor în limba germană și adaptarea lor la noul sistem administrativ, precum și în reromânizarea lor după 1918.

Semicalcurile, fenomen general în cazul sintagmelor toponimice, se caracterizează, în principiu, prin traducerea entopicului, la care se adaugă probleme de adaptare fonetică a determinantului din sintagma toponimică și, fiind vorba despre limba germană, antepunerea determinantului. Astfel, hidronimul *Rîul Dorna* apare ca *Dorna Bach*, *Dorna Fluss* sau *Dorna Reu* (cu redarea medialei –ă– prin vocala anterioară –e– în entopic), iar *Runcul Dornei* ca *Dornj Runkut*. Cînd entopicul nu este tradus, topica sintagmei se poate păstra, așa cum este cazul pentru *Munceii Dornei*, oronim atestat în germană doar în forma *Muntsei Dornei* (cu redarea grafică a africateri alveolare –ț– prin –ts–), pentru *Obcina Dornenilor* atestat ca *Obczina Dornyenilor*, *Obsina Dornyenilor* (cu redarea grafică a africateri prepalatale surde –c̣– prin –cz– și –si– și

cu redarea palatalizării consoanei *n* urmată de *e* prin *-ye-*), sau primele atestări pentru *Piatra Dornei* în forma *Piatra Dorni* (prin sudiferențiere fonologică, adică prin nesesezarea lui *-i-* asilabic, cu funcția de morfem, din desinența de genitiv *-ii*), *Piatra Dorniluj* (prin confuzia articolelor *-lor / -lui*) sau *Pietrille Dorni*.

O situație diferită pare să fie în cazul oiconimelor, care, integrate într-un nou sistem administrativ, intră în compuse paratactice, care reflectă un raport inversat față de nomenclatura administrativă românească. În afară de exemplele de mai sus, adaptările normale la topica limbii germane apar și în structuri juxtapuse în care în poziția determinatului nu este un entopic, ca în *Dorna Bach*, de exemplu, a cărui topică nu poate crea confuzii în interpretare. Este vorba despre structurile paratactice în care determinantul (antepus) reprezintă «reședința de sat» în percepția administrației austriece. Astfel, părțile satului Dorna și cătunele din apropiere, neînregistrate în nomenclatura oficială înainte de momentul anexării Bucovinei, și anume *Vatra Satului*, *Candrenii*, *Josenii*, *Arșița*, *Chilia*, *Popenii*, *Poiana* (azi *Poiana Negrii*) devin: *Dorna-Vatra Satului* (apoi *Dorna-Vatra*), *Dorna-Candreni*, *Dorna-Joseni*, *Dorna-Arșița*, *Dorna-Chilia*, *Dorna-Popeni*, *Dorna-Poiana*, desigur, cu adaptările grafice și erorile inerente. Părțile satului Dorna și cătunele din apropiere capătă astfel o identitate administrativă, însă nu și independență, ele rămânând cu statutul de părți ale localității Dorna, așa cum arată și Werenka, referindu-se chiar la începuturile administrației austriece:

Dorna = Dorf aus mehreren zerstreuten Häusergruppen bestehend, die verschiedenen Namen führten: Dorna Arschiza, – din jos stînei, – Candreni, – la popeni, – Vatra satului, Dorna [Dorna = Sat alcătuit din mai multe cătune risipite, care aveau nume diferite: Dorna Arșița, – din Josul Stînei, – Candreni, – la Popeni, – Vatra Satului, Dorna].

Watra Dornei = Vatra Dornei (rom.), ebenso die Benennungen: Dorna Arșița, Dorna din jos stînei, Dorna Candreni, Dorna la popeni, Dorna vatra satului waren Häusergruppen, die zu Dorna gezählt wurden” [Watra Dornei = Vatra Dornei, și denumirile: Dorna Arșița, Dorna din Josul Stînei, Dorna Candreni, Dorna la Popeni, Dorna Vatra Satului erau cătune, care țineau de Dorna]. (Werenka, 1895, p. 25, 114)

Compusele paratactice impuse de administrația austriacă reflectă topica limbii germane, determinantul fiind antepus, astfel că problematizarea acestei terminologii din perspectiva sistemului denominativ popular românesc nu este relevantă (cf. Moldovanu, 1991, p. XLIII; vezi și Prisacaru, 2015, p. 77–78). Interpretarea lor ca fiind „constelații de sate” (Moldovanu, 1991, p. XLIII) este rezultatul unei abordări prospective în cazul de față, multe dintre ele fiind inițial, așa cum reiese din documentele vremii, părți de sat sau cătune, o parte dintre acestea devenind în timp sate de sine stătătoare. Astfel de structuri paratactice sînt aplicate de obicei oiconimelor, dar nu se limitează la oiconime, așa cum se poate lesne observa și din sintagmele toponimice germane corespondente hidronimului *Negrișoara*: *Dorna Niagrischora Bach*, *Dorna Nyegrisor* sau, chiar și cu entopicul netradus, *Dornaniegrisoara R[eu]* (TTRM, I₄, p. 178/1).

Trebuie menționat aici că *Dorna-Arini* este un oiconim compus, la fel ca și sinonimul său *Dorna-Șarul*, deci nu sînt creații identice, și nici analogice, ci reflectă o contopire a două sate rămase în interiorul granițelor Moldovei după 1774 (pentru detalii, vezi TTRM, I₁, p. 366/2–367/1).

Constituit în jurul nucleului *Dorna*, cîmpul toponimic german nu s-a menținut multă vreme, ci a dispărut progresiv prin înglobarea localităților componente (unele după ce și-au schimbat numele) pînă la desprinderea Bucovinei de Imperiul Habsburgic. Singura care rezistat a fost *Dorna-Candreni*, al cărei nume a fost greșit românizat la 1919, în forma *Dorna Candrenilor*, deși o bună înțelegere a compusului ar fi impus o inversare a raportului de determinare: *Candrenii Dornei*. Un caz similar, însă doar temporar, este cel al sinonimului pentru *Dorna-Arini*, și anume compusul care indică poziția geografică, *Dorna-Gura Negrii*, care apare în sintagma *Dorna Gurii Negre* (cf. și Moldovanu, 2010, p. 303).

Așadar, interferența lingvistică nu a condus doar la obișnuitele probleme de grafie, de morfo-sintaxă și de calc sau semicalc, ci și la distorsiuni în cadrul sistemului denominativ românesc prin împrumutul de

structuri și prin interpretarea greșită a acestora, cu toate că nu poate fi vorba despre necunoașterea realităților socio-geografice corespunzătoare. În prezentarea detaliată a câmpului toponimic al hidronimului *Dorna* sînt precizate toate procesele care au dus la constituirea lui, precum și variantele existente, însă fără a insista asupra situației administrative a localităților denumite. Aceasta poate fi urmărită pe baza trimerelor la **TTRM**, I₁₋₂.

4. Câmpul toponimic al hidronimului *Dorna*

Toate procesele discutate în subsecțiunea anterioară, dar și rezultatul demersului privind etimologia toponimului *Dorna* (numele afluentului drept al Bistriței) sînt prezentate în cadrul schemei lexicografice a câmpului toponimic dezvoltat de acesta. Sursele documentare, neprecizate în subsecțiunea anterioară, sînt indicate aici, însă reduse la prima atestare a formei indicate. Toponimele care nu fac parte din câmp sînt redată spațiat. Avînd în vedere caracterul lexicografic al prezentării câmpului dezvoltat de hidronimul *Dorna*, s-au folosit abrevierile din finalul articolului.

DÓRNA top. descr. **A**. Hidron. (Cu ent. subînțeleles) Mare afl. dr. al r. Bistrița (la or. Vatra Dornei, j. Suceava) **TTRM**, I₃, 42/2 (a. 1641). ◊ În sint.: *Apa Dornei* **BĂLAN, D.C.** 31 (a. 1755) sau, cu determ. în nom., *Pîriul Dorna* **GRĂMADĂ, T.** II, 527 (a. 1783) **GRĂMADĂ, T.** I, 261 (a. 1937). ◊ În opoz. echipol. cu *Dornișoara* „Dorna Mică”: *Rîul Dorna Mare* **TTRM**, I₄, 77/2 (a. 1775). ♦ Semicalcuiri cu ent. uneori abrev.: germ. *Dorna Bach* **ib.** (a. 1774) sau *Dorna Fl[uss]* **ib.** (a. 1775), *Dorna Mare Fl[uss]* **ib.** (a. 1775); lat. *Dorna Fluvius* **HURM.** XV₁, 631 (a. 1568) sau *Dorna R[ivus]* **TTRM**, I₄, 77/2 (a. 1788?).

I. P. difer. Hidron. (În sint. *Gura Rîului Dorna*) Partea de la vărsare a r. Dorna. **DRH, A**, XX, 331 (a. 1630, după trad. rus. din 1841). ◊ Prin reducerea sint.: *Gura Dornei* **ib.** VII, 726 (fals datat 1584, după slv.), **MDG**, III, 195/3 (a. 1900).

I. P. polar. Oicon. (Cu ent. *sat* subînțeleles, în sint.) *Gura Dornei* [At. la 1640: **TTRM**, I₃, 43/1.] (Vechi) Vatra Dornei (**IX.1**).

II. P. difer. Hidron. (Der.; în opoz. privativă cu Dorna **A**: *Dornișoara*) Afl. st. principal al r. Dorna (la s. Poiana Șampeii, com. Poiana Șampeii, j. Suceava). **TTRM**, I₄, 78/2 (a. 1774). ◊ În sint.: *Pîriul Dornișoara* **GRĂMADĂ, T.** II, 394 (sec. XIX) sau, cu schimb. de ent. și de caz, *Crăcul Dornișoarei* **ib.** (a. 1937). ♦ Semicalcuiri germ.: *Dornischora Bach* **TTRM**, I₄, 78/2 (a. 1789); *Dorniszora Bach* **ib.** (a. 1775).

I. P. polar. Fiton. (În sint. *Pădurea Dornișoara*) Păd. pe ambele părți ale p. Dornișoara. **GRĂMADĂ, T.** II, 394 (a. 1937).

III. P. sint. Hidron. Cele două ape curgătoare considerate împreună: *Pîriul Dornelor* **GABOR, D.** 90 (a. 1995).

I. P. polar. Cremnon. (În sint.; geogr.: *Depresiunea Dornelor*) Depresiune intramontană ce cuprinde bazinul Dornelor. **SĂNDULACHE, B.** 158 (a. 2009). ◊ Cu schimb. de ent.; neofic.: *Țara Dornelor* **MIHĂILESCU, D.** 335 (a. 1944).

IV. P. polar. Oron. (În sint. *Piatra Dornei*) Mt. situat în zona dintre izv. r. Dorna și izv. p. Negrișoara. **BĂLAN, D.C.** 31 (a. 1755). ◊ Cu ent. în nom.: *Piatra Dorna* **TTRM**, I₄, 77/2 (a. 1788). ◊ Cu ent. la pl.: *Pietrele Dornei* **ib.** (a. 1775).

I. P. conf. Oicon. *Piatra Dornei* [At. la 1778: **ib.** 78/1.] (Vechi) Vatra Dornei (**IX.1**).

V. P. polar. Oron. (În sint. *Runcul Dornei*¹) Mt. situat între r. Dorna și p. Dornișoara, în apropiere de izv., la V de s. Dornișoara. **GRĂMADĂ, T.** II, 506 (a. 1768). ◊ Cu schimb. de ent. și cu determ. în nom.: *Vîrful Dorna* **HARTA MIL.** (a. 1962). ◊ Cu ent. în funcție oron.; în sint.: *Vîrful Runcul* **CHIRIȚĂ, D.** 83 (a. 2003, harta). ◊ Cu elipsa determ.: *Runcul* **TTRM**, I₄, 77/2 (a. 1775, germ.). ♦ Semicalc lat.: *Mons Dorna* **ib.** (a. 1780).

VI. P. polar. Oron. (În sint. *Munceii Dornei*) Munți situați între r. Dorna și p. Negrișoara (afl. dr. al r. Dorna), la SV de or. Vatra Dornei. **ib.** (a. 1775).

VII. P. polar. Oron. (În sint.; rar: *Munții Dornei*) Munții Bistriței. **MDG**, III, 643/2 (a. 1900).

VIII. P. polar. Hidron. (După germ.; în comp. paratactic: *Dorna Negrișoara*) Negrișoara, afl. dr. al r. Dorna, prin difer. omon. de alte hidronime *Negrișoara* din bazinul Bistriței. **TTRM**, I₄, 178/1 (a. 1775). ◇ Cu ent. postpus în sint.; după germ.: *Dornaniegrisoara R[îu]* **ib.** (a. 1788). ◆ Semicalcuri germ.: *Dorna Niagrischora Bach* **ib.** (a. 1789).

IX. P. polar. Oicon. (Cu ent. subînțeles) *Dorna*¹ [At. la 1568: **TTRM**, I₃, 43/1.] (Vechi) S. la confl. Dornei cu Bistrița; p. restr. componenta principală a s. Dorna (**IX.1**). ◇ Cu schimb. de ent.: *Tîrgul Dorna* **TTRM**, I₂, 1285/1 (a. 1896). ◇ În sint. cu determ. adj., indicînd provincia istorică: *Dorna Bucovineană* **MDG**, III, 195/2 (a. 1900).

1. P. difer. Oicon. (Precedat de ent., în sint.) *Vatra Satului Dorna* [At. la 1774: **TTRM**, I₂, 1284/2.] Localit. compon. principală a or. Vatra Dornei; (vechi) Dorna (**IX**), Piatra Dornei (**IV.1**). ◇ Prin reducerea sint.: *Vatra Dornei* **ib.** I₂, 1285/1 (a. 1823). ◇ Cu determ. în nom., după germ.: *Vatra Dorna* **ib.** (a. 1790). ◇ În comp., cu inversarea termenilor, după germ.: *Dorna-Vatra* **MDG**, III, 196/1 (a. 1900).

2. P. difer. Oicon. (Germ., în comp.) *Dorna-Candreni* [At. la 1778: **TTRM**, II₁, 73/2.] S. Candreni (considerat localit. compon. a s. Dorna **IX**), com. Dorna Candrenilor, j. Suceava. ◇ Art.: *Dorna-Candrenii* **ib.** I₁, 367/1 (a. 1824). ◇ Rom., cu transformarea comp. germ. în sint.: *Candrenii Dornei* **ib.** (a. 1793). ◇ Cu inversarea compon., după germ.; ofic.: *Dorna Candrenilor* **ib.** (a. 1899).

a. P. polar. Fiton. (În sint. *Pădurea Dorna Candrenilor*) Păd. la N de s. Dorna Candrenilor, în bazinul p. Ciotina (afl. dr. al r. Bistrița, la s. Iacobeni, com. Iacobeni, j. Suceava); (vechi) C i o t i n a C a n d r e n i l o r. **CERNAT, D.** 234 (a. 2006).

3. P. polar. Oron. (În sint. *Runcul Dornei*²) Ramificație a mt. Bîrnărel din masivul Giumalăului, la NV de or. Vatra Dornei. **TUDOSE, B.** 387 (a. 2012). ◇ Cu ent. în funcție oron.: *Muntele Runcul* **CHIRIȚĂ, D.** 83 (a. 2003, harta). ◇ Germ., cu invers. sint.: *Dornj Runkut* **TTRM**, I₄, 77/2 (a. 1769). ◇ Cu ent. în funcție oron.: *Runcul* **ib.** (a. 1775).

a. P. polar. +Oicon. (În sint.) *Runcul Dornei* [At. ca moșie la 1768: **TTRM**, I₂, 1011/2.] Fost s., situat pe mt. Runc, în partea de NV a or. Vatra Dornei; (rar) Runcul Giumalău.

4. P. difer. +Oicon. (Germ., în comp.) *Dorna Dinjoseni*. [At. la 1774: **ib.** I₁, 619/1.] Fost s. (considerat localit. compon. a s. Dorna **IX**) situat în aval de s. Dorna, în partea de N a s. Ortoaia, com. Dorna-Arini, j. Suceava. ◇ Comp. rom., cu reducerea prep.: *Dorna-Josenii* **ib.** (a. 1848). ◆ Semicalc rus.: *Nižna Dorna* **ib.** I₂, 1284/2 (a. 1774).

5. P. difer. +Oicon. (Germ., în comp.) *Dorna-Pe Giumalău*. [At. la 1790: **ib.** I₂, 1011/2.] Fost s. (considerat localit. compon. a s. Dorna **IX**) situat pe panta sudică a mt. Giumalău, la NV de or. Vatra Dornei. ◇ Comp. rom., cu reducerea prep.: *Dorna-Giumalău* **ib.** (a. 1864).

6. P. difer. Oicon. (În sint.) *Șarul Dornei*. a) [At. la 1774: **ib.** 1133/2.] S. (considerat localit. compon. a s. Dorna **IX**) numit astăzi Șarul Bucovinei, com. Șarul Dornei, j. Suceava. ◇ Germ., în comp.: *Șarul-Dorna* **ib.** 1134/1 (a. 1848).

b) [At. la 1838: **ib.**] S. (considerat localit. compon. a s. Dorna **IX**), com. Șarul Dornei, j. Suceava, format prin contopirea unei părți a s. Șarul cu o parte a s. Dorna, ambele rămase în Moldova, după ocuparea austriacă a Bucovinei. ◇ Germ., în comp.: *Dorna-Șarul* **ib.** (a. 1833). ◇ Cu elipsa determ.; vechi: *Șarul* **ib.** (a. 1774).

a. P. difer. Oicon. (Rus., în sint.) *M[alaja] Dorna* [At. la 1774: **ib.** I₁, 367/1.] S. neidentificat, prob. Poiana Ștampei, com. Poiana Ștampei, j. Suceava. ◇ Rus., prin reducerea sint.: *Dorna* **ib.** I₄, 202/2 (a. 1772).

b. P. difer. Oicon. (Germ., în sint.) *Dorna Poienii* [At. la 1855: **ib.** I₂, 913/2.] S. Poiana Negrii (considerat localit. compon. a s. Dorna **IX**), com. Dorna Candrenilor, j. Suceava.

7. P. difer. +Oicon. (Germ., în comp.) *Dorna-Arșița* [At. la 1778: **ib.** I₁, 21/1.] Fost s. (considerat localit. compon. a s. Dorna **IX**), la NE de sbb. Argestrul a or. Vatra Dornei.

8. P. difer. +Oicon. (Germ., în comp.) *Dorna-Chilia* [At. la 1899: **ib.** 221/1.] Fost s. (considerat localit. compon. a s. Dorna **IX**), în partea de N a or. Vatra Dornei. ◇ Cu reducerea comp.: *Chilia* **ib.** (a. 1896, 1900).

9. P. polar. Oicon. (În comp.) *Dorna-Arinii* [At. la 1965: **ib.** 18/2.] S., com. Dorna-Arini, j. Suceava, format prin contopirea unei părți a s. Dorna (**IX**), rămasă în Moldova după ocuparea austriacă a Bucovinei, cu s. Arinul din vecinătate; (vechi) Dorna Gurii Negre. ◇ Prin reducerea comp.: *Dorna ib.* I₃, 43/1 (a. 1799).

10. P. polar. Oicon. (În sint.) *Dorna Gurii Negre* [At. la 1859: **ib.** I₁, 366/2.] (Vechi) Dorna-Arinii, com. Dorna-Arini, j. Suceava, format prin contopirea unei părți a s. Dorna (**IX**), rămasă în Moldova după ocuparea austriacă a Bucovinei, cu s. Gura Negrii. ◇ În comp.: *Dorna-Gura Negrii ib.* (a. 1862).

11. P. difer. Oicon. (În der., cu ent. subînțeles) *Dornișoara* [At. la 1823: **ib.** I₂, 1285/1.] S., com. Poiana Ștampei, j. Suceava, situat pe cursul superior al r. Dorna, în opoz. privat. cu s. Dorna (**IX.1**), situat în zona de vărsare a aceluiași curs de apă.

12. P. ext. Horon. (În perifr.; neofic.: *Țara din Dorna*) (Vechi) Țara Dornelor (**X**). **IORGA, S.D.** VI₂, 4 (a. 1746).

– Patron.: (**IX.1**) *dorneni*, sg. *dornean* **TEZ. SUC.** 232 (a. 1728, rez.), **MDG**, III, 195/2 (a. 1900), **NALR-DATE**, 48; germ. *Dornaer* **TTRM**, I₃, 43/1 (a. 1779); *Dornaer ib.* (a. 1781); *dorner ib.* (a. 1641); magh. *dornai ib.* (cca 1636); lat. *Dornensis ib.* (a. 1750); (**IX.2**) *candreni*, sg. *candrean* **NALR-DATE**, 25 sau *căndreni*, sg. *căndrean* **CERNAT, D.** 50 (a. 1818), **NALR-DATE**, 28; *candrenari*, sg. *candrenar* **MOLDOVANU, S.** 39 (a. 1979); *dornacîndreni*, sg. *dornacîndrean* **ANCH.**

– Pron.: (**IX.1**) *Duórna* **NALR-DATE**, 45; *Vătra Dórni ib.* 47; (**IX.2**) *Candréni ib.* 45; (**IX.9**) *Dórnarîni ib.* 49.

– Scris și: (**IX.2**) **Dorna-Căndreani** **TTRM**, I₁, 367/2 (a. 1778); (**IX.6**) **Dornașarul ib.** I₁, 367/1 (a. 1833). – P. conf.: (**I**) **Gura Durnei**, **DRH, A**, VII, 726 (fals datat 1584, după slv.), p. anal. cu n. pers. *Durnea*. – Var.: (**A**) **Apa Dorni** **BĂLAN, D.C.** 31 (a. 1755), prin reducerea la *-i* a desin. dial. *-ij* a gen.; (**IX.2**) **Dorna-Căndreni** **TTRM**, I₁, 367/2 (a. 1896); **Dorna Căndrenilor ib.** (a. 1919); **Dorna Cîndreni ib.** (a. 1948), cu închiderea lui *-ă-* sub infl. nazalei următoare; **Dorna Cîndrenilor ib.** (a. 1930); (**IX.4**) **Dorna-Giosenii ib.** 619/1 (a. 1848), cu păstrarea afric. mold. *g̃*; (**IX.10**) **Dorna-Gura Negrei ib.** 367/1 (a. 1871), prin hipercor. morfologică; **Dorna Gurei Negre ib.** (a. 1859), prin hipercor. morfologică; (**IX.5**) **Dorna-Pe Giumălău ib.** I₂, 1011/2 (a. 1896), cu închiderea la *-ă-* a lui *-a-* preton.; (**A**) **Pirăul Dorna** **GRĂMADĂ, T.** II, 527 (a. 1783), cu forma pop. a ent.; (**IV**) **Piatra Dorni** **BĂLAN, D.C.** 31 (a. 1755); (**V**) **Runcul Dornii** **GRĂMADĂ, T.** II, 506 (a. 1768); (**IX.6**) **Șarul Dornii** **TTRM**, I₂, 1134/1 (a. 1790). – Def. graf.: (**IX.2**) **Dorna Candreilor ib.** I₁, 367/2 (a. 1830); **Dorna-Condreni ib.** (a. 1924); (**IX.5**) **Dorna-Gemeleu ib.** I₂, 1011/2 (a. 1864); (**IX.4**) **Dorna-Geosenei ib.** I₁, 619/1 (a. 1859); **Dorna-Giosănei ib.** 619/2 (a. 1861); **Dorna-Gioșeni ib.** (a. 1864); (**IX.5**) **Dornașarul ib.** (a. 1833); (**IX.9**) **Dornea ib.** (a. 1846). (**IX.6**) **Sarul Doamnei ib.** I₂, 1134/1 (a. 1889); **Sarul Dorna ib.** (a. 1864); **Sarul Dornei ib.** (a. 1925). – Translit.: (**IX**) **Doma ib.** I₄, 77/2 (a. 1769); (**IX.7**) **Dorna-Arsitza ib.** I₁, 21/1 (a. 1778); (**A**) **Dorna-Bach ib.** I₃, 42/2 (a. 1776); (**IX.2**) **Dorna-Candrării ib.** I₁, 367/2 (a. 1830); (**IX.4**) **Dorna Dincosteny ib.** 619/1 (a. 1781); **Dorna Dinczosteny ib.** (a. 1778); **Dorna Dinsostenij ib.** (a. 1785); **Dorna Dinsostenj ib.** (a. 1774); (**IX.2**) **Dorna-Kandreni ib.** I₃, 43/1 (a. 1780); **Dorna-Kandrenj ib.** I₁, 367/2 (a. 1778); **Dorna-Kandreny ib.** I₄, 78/1 (a. 1775); (**VIII**) **Dorna Nyegrisoră ib.** 178/1 (a. 1781); (**IX.5**) **Dorna-Pe Dzumaleu ib.** I₂, 1011/2 (a. 1862–1871); **Dorna-Pe Schemeleu ib.** (a. 1790); **Dorna-Pe Tschemeleu ib.** (a. 1790); (**IX.6.b**) **Dorna Pojeneluj ib.** I₂, 914/1 (a. 1855); (**IX.4**) **Dorna Susenj ib.** I₄, 78/1 (a. 1785); **Dorna Sussaeny ib.** (a. 1789); (**IX.1**) **Dorna-Vatra Szarulj ib.** I₄, 78/1 (a. 1774); **Dorna Vatra Szatalui ib.** (a. 1775); **Dorna Vatra Szatuluj ib.** (a. 1775); **Dorna Vatra Szatuluy ib.** (a. 1778); (**IX.1**) **Dorna-Watra ib.** I₃, 43/1 (a. 1786); (**A**) **Dornafluss ib.** I₃, 42/2 (a. 1781); (**VIII**) **Dornaniegrisoara R[eu] ib.** I₄, 178/1 (a. 1788); (**IX.9**) **Dorney ib.** I₃, 43/1 (a. 1799); (**II**) **Dornisara ib.** I₄, 78/2 (a. 1774); **Dornisora ib.** (a. 1775); (**IX**) **Dorno ib.** I₃, 43/1 (a. 1780); (**A**) **Dornu Fl[uss] ib.** I₄, 77/2 (a. 1788); **Dorna Mare Reu ib.** (a. 1781); **Dorna Reu ib.** (a. 1780); (**II**) **Dornisora Reu ib.** 78/2 (a. 1781); (**V**) **Dornj Runkut ib.** 77/2 (a. 1769); (**I.1**) **Gura-Dorna ib.** I₃, 43/1 (a. 1640); (**VI**) **Muntsei Dorni ib.** I₄, 77/2 (a. 1775); (**IX.4**) **Nisch ib.** 78/1 (a. 1774); **Nisch Dorna ib.** (a. 1781); (**IV.1**) **Piatra Dorna ib.** (a. 1778); **Piatra Dorni ib.** (a. 1781); (**IV**) **Piatra Dorniluj ib.**

77/2 (a. 1788); (IV.1) **Piatra Dorny ib.** 78/1 (a. 1789); (IV) **Pietrille Dorni ib.** 77/2 (a. 1775); (IV.1) **Riatra Dorny ib.** 78/1 (a. 1789); (IX.3) **Runk ib.** 77/2 (a. 1775); **Runku ib.** (a. 1775); (V) **Runkul Dorni ib.** (a. 1789); (IX.6) **Sara-Dorna ib.** I₂, 1134/1 (a. 1899); **Saro Dornj ib.** (a. 1774); **Schara Dorna ib.** (a. 1848); **Șara Dorna ib.** (a. 1900); (A, IX) **Torna ib.** I₃, 42/2 (a. 1648), **ib.** 43/1 (a. 1717); (IX.1) **Vatra Dorna ib.** I₄, 78/1 (a. 1775); **Vatra Dorni ib.** I₃, 43/1 (a. 1779); **Vatra Dorny ib.** (a. 1849); **Votra-Dorna ib.** (a. 1849); **Watra-Dorna ib.** (a. 1849); **Watra Dorni ib.** (a. 1786).

– Etim.: (A) ent. **dornă** „bulboană, vîltoare”, reflectînd caracteristica r. Bistrița în aval de vărsarea r. Dorna (cf. MIHĂILESCU, D. 343), în funcție topon.

5. Concluzii

Stabilirea etimologiei toponimului *Dorna* confirmă necesitatea de a cunoaște întreg contextul extralingvistic în care intră acest nume. Posibilitatea de a fi interpretat atît ca toponim personal (cu originea într-un antroponim), dar și ca toponim descriptiv (cu originea într-un apelativ), obligă la verificarea ambelor ipoteze și la verificarea lor în cazul toponimelor sinonime sau similare. Prin acest demers s-au stabilit evoluțiile posibile pentru acest nume, ceea ce a presupus nu doar analiza lingvistică, ci și a situațiilor specifice fiecărui toponim în parte. Existența unor indicii sigure date de forma toponimului ar fi avut ca rezultat doar enumerarea acestora ca fiind niște cazuri similare. În situația de față a fost necesară reconstituirea trecutului acestora, pentru a se putea stabili posibilitățile reale de evoluție a formei toponimului și încadrarea toponimului vizat în seria ce ilustrează una dintre aceste posibilități. Atingerea acestui obiectiv a presupus atît analiza lingvistică, dar și a situației concrete a realității (socio-)geografice desemnate, care trebuie să confirme problemele strict lingvistice. Interferența lingvistică în cazul toponimelor conduce uneori la evoluții care nu pot fi întîlnite la nivelul vorbirii. În cazul de față, problemele de topică și morfologie au condus la sintagme a căror structură nu ar fi fost posibilă în cadrul limbii române.

Bibliografie

A. Lucrări de referință

- Adumitroaei, M. & Ciubotaru, M. (eds) (2013). *Catagrafiile Vistieriei Moldovei (1820–1845)*. V. *Ținutul Hirilău. Partea I (1820)*, Introducere de Mircea Ciubotaru, Demiurg Plus, Iași.
- Bogrea, V. (1922). *Gustav Weigand, XXVI–XXIX. Jahresbericht des Instituts für rumänische Sprache zu Leipzig*, Leipzig 1921 (recenzie), în „Dacoromania”, II (1921–1922), p. 798–800.
- Bolocan, G. (2009). *Introducere la DELR*, p. 3–10.
- Conea, I. (1936). *Din geografia istorică și umană a Carpaților. Nedei, păstori, nume de munți*, în „Buletinul Societății Regale Române de Geografie”, tom. LV, p. 42–117.
- Conea, I. (1969). *Toponimia și cercetarea toponimică în cadrul geografiei*, în *Îndrumător de cercetări geografice. Cercetări economico-geografice*, Societatea de Științe Geografice, București, p. 243–247.
- Conea, I. (2010). *Clopotiva. Un sat din Hațeg*, Editura Academiei, București; ed. I: 1940.
- Conea, I. & Bugă, D. (1971). *Familia termenilor geografici din limba poporului român cu semnificația „un loc adînc într-o apă curgătoare”*, în „Studii și cercetări de geologie, geofizică, geografie”, tomul XVI, nr. 1, p. 91–95.
- Densusianu, Ov. (1915). *Graiul din Țara Hațegului*, Socec, București.
- Iordan, I. (1963). *Toponimia românească*, Editura Academiei, București.
- Mihăilescu, V. (1944). *Țara Dornelor. Cadrul geografic și limitele așezărilor*, în C. Marinescu et al. (ed.), *În amintirea lui Costantin Giurescu*, București, p. 335–355.
- Miklosich, F. (1927). *Die Bildung der slavischen Personen und Ortsnamen*, Carl Winters, Heidelberg.
- Moldovanu, D. (1972). *Principii ale lexicografiei toponimice*, în „Anuar de lingvistică și istorie literară”, tom. XXIII, p. 73–100.
- Moldovanu, D. (1991). *Introducere to TTRM*, I₁, p. IX–LXXXII.
- Moldovanu, D. (2005). *Studiu monografic la TTRM*, I₄, p. IX–CXL.
- Moldovanu, D. (2010). *Teoria cîmpurilor toponimice*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași.
- Moldovanu, D. (2014). *Introducere la TTRM*, II₁, p. VII–XXXII.
- Petrovici, E. (1960). *Toponimice slave de est pe teritoriul R.P.R. I. Toponimice prezentând **h** provenit din **g***, în „Romanoslavica”, IV, p. 41–63.
- Petrovici, E. (1970). *Studii de dialectologie și toponimie*, Editura Academiei, București.

- Prisacaru, A.-M. (2015). *Toponimia românească din Bucovina habsburgică (actualele teritorii românești). Germanizare și rero-mânizare*, Demiurg, Iași.
- Suflețel, R. (1983). *Aspecte dialectale ale toponimiei din Gorj*, în R. Todoran et al. (ed.), *Materiale și cercetări dialectale*, II, Cluj-Napoca, 1983, p. 260–280.
- Ștefulescu, A. (1909). *Mănăstirea Tismana*, Carol Göbl, București.
- Werenka, D. (1895). *Topographie der Bukowina zur Zeit ihrer Erwerbung durch Oesterreich (1774–1785)*, Cernăuți.

B. Surse

- ANCH. = *Anchete (directe și indirecte)*, 1966–1984.
- ATLAS MOLD. = Institutul Geografic al Armatei, *Atlasul Moldovei* (sc. 1:50000), București, 1892–1898.
- BĂLAN, D.C. = Bălan, T., *Nouii documente câmpulungene*, Tipografia „Mitropolitul Silvestru”, Cernăuți, 1929.
- CADE = Candrea, I.-A. & Adamescu, Gh., *Dicționar enciclopedic ilustrat*, Editura „Cartea Românească”, București 1982.
- CERNAT, D. = Cernat, I., *Dorna Candrenilor, satul de la poalele Oușorului (Pagini de monografie)*, Editura Pim, Iași, 2008.
- CHIRIȚĂ, D. = Chiriță, V., *Depresiunea Dornelor. Studiu fizico-geografic*, Editura Universității din Suceava, Suceava, 2003.
- DELR = Bolocan, Gh. et al., *Dicționarul entopic al limbii române*, I, Editura Universitaria, Craiova, 2009.
- DLR = *Dicționarul limbii române* (ediție anastatică), Editura Academiei, București, 2010.
- DRH, A = *Documenta Romaniae Historica. A. Moldova*, Editura Academiei, București, 1975–2014.
- DTB = Goicu, V. & Suflețel, R., *Dicționarul toponimic al Banatului*, vol. III, D–E, Tipografia Universității din Timișoara, Timișoara, 1986.
- DTG = Eremia, A., *Dicționar explicativ și etimologic de termeni geografici*, Știința, Chișinău, 2006.
- DTRO = *Dicționarul toponimic al României. Oltenia*, (coordonator: Gh. Bolocan), Editura Universitaria, Craiova, 1995.
- GABOR, D. = Gabor, I., *Dicționarul comunităților catolice din Moldova*, Editura Conexiuni, Bacău, 1996.
- GRĂMADĂ, T. = Grămadă, N., *Toponimia minoră a Bucovinei*, I–II, Editura Anima, București, 1996.
- HARTA MIL. = *Harta R.S. România*, executată de Direcția Topografică Militară, sc. 1:25.000, București, 1962.
- HURM. = E. de Hurmuzaki (ed.), *Documente privind istoria românilor*, vol. XV, *Acte și scrisori din arhivele orașelor ardelenne (Bistrița, Brașov, Sibiu)*, Partea I, 1358–1600, Socec, București, 1911.
- IORGA, S.D. = Iorga, N., *Studii și documente cu privire la istoria românilor* (VI₂), Socec, București, 1904.
- MDG = *Marele dicționar geografic al României*, I–V, Editura Socec, București, 1898–1902.
- MDTM = *Tezaurul toponimic al României. Moldova*, volumul II, *Mic dicționar toponimic al Moldovei. Structural și etimologic*, Partea 1. *Toponime personale*, (coordonator: D. Moldovanu), Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2014.
- MIHĂILESCU, D. = Mihăilescu, V., *Țara Dornelor. Cadrul geografic și limitele așezărilor*, în C. Marinescu et al. (ed.), *În amintirea lui Costantin Giurescu*, București, 1944, p. 335–355.
- MOLDOVANU, S. = D. Moldovanu, *Sufixul –ARI (pl. lui –AR) în toponimia românească. Origine, funcționalitate, dinamică*, în „Anuarul de lingvistică și istorie literară”, tom. XXVII, 1979–1980, p. 21.
- NALR–DATE = *Noul Atlas Lingvistic al României. Moldova și Bucovina. Date despre localități și informatori*, Editura Academiei, București, 1987.
- SÂNDULACHE, B. = Săndulache, I., *Relieful bazinului hidrografic Bistricioara*, Editura Cetatea Doamnei, Piatra-Neamț, 2009.
- SD = Scriban, A., *Dicționarul limbii românești*, Iași, 1939.
- TEZ. SUC. = Direcția Generală a Arhivelor Statului din Republica Socialistă România, *Din tezaurul documentar sucevean. Catalog de documente, 1393–1849* (întocmit de Vasile Gh. Miron, Mihai Ștefan Ceaușu, Gavril Irimescu, Sevastița Irimescu), Serviciul de publicații și valorificare din Direcția generală a Arhivelor Statului, București, 1983.
- TTRM = *Tezaurul toponimic al României. Moldova* (coordonator: D. Moldovanu). I_{1–2}, *Repertoriul istoric al unităților administrativ-teritoriale (1772–1988)*, Editura Academiei, București, 1991–1992. I₃, *Toponimia Moldovei în documente scrise în limbi străine (exclusiv slavona)*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2004. I₄, *Toponimia Moldovei în cartografia europeană veche (cca 1395–1789)*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2005.
- TUDOSE, B. = Tudose, D., *Munții Bistriței. Toponimie*, Editura Pim, Iași, 2012.

Abrevieri

a.	=	anul; anii	mold.	=	moldovenesc
abrev.	=	abreviere, abreviat	mt.	=	muntele
acc.	=	accentuat(ă)	N	=	nord
adj.	=	adjectiv; adjectival(ă)	n. pers.	=	nume de persoană
af. dr.	=	afluent de pe partea dreaptă	neofic.	=	neoficial; neoficializat
af. st.	=	afluent de pe partea stângă	nom.	=	nominativ
afric.	=	africată	ofic.	=	oficial; oficializat(ă)
apel.	=	apelativ(e)	oicon.	=	oiconim
art.	=	articol; articulat(ă)	opoz.	=	opозиție
at.	=	atestare; atestat(ă)	or.	=	orașul
com.	=	comuna	oron.	=	oronim; oronimic(ă)
comp.	=	compus	p.	=	pârâul
compon.	=	component(ă)	p. anal.	=	prin analogie
def. graf.	=	deformări grafice	p. conf.	=	prin confuzie
der.	=	derivat(ă)	p. difer.	=	prin diferențiere
descr.	=	descriptiv(ă)	p. difer. omon.	=	prin diferențiere omonimică
desin.	=	desinență	p. ext.	=	prin extensiune
determ.	=	determinant	p. polar.	=	prin polarizare
dial.	=	dialect; dialectal(ă)	patrimon.	=	patrimonim; patrimonimic(ă)
E	=	est	păd.	=	pădurea
echipol.	=	echipolentă (opозиție)	perifr.	=	perifrază; perifrastic(ă)
ent.	=	(termen) entopic	pl.	=	plural
etim.	=	etimologie	pop.	=	popular(ă)
etimol.	=	etimologic(ă)	pron.	=	pronunție; pronunțat
fiton.	=	fitonim	r.	=	râul
gen.	=	genitiv	rus.	=	rusă; rusesc
geogr.	=	(termen) geografic (savant)	S	=	sud
germ.	=	germană; germanic	s.	=	sat(ul)
hidron.	=	hidronim	schimb.	=	schimbare
hipercor.	=	hipercorecție	sint.	=	sintagmă
hodon.	=	hodonim	slv.	=	slavonă; slavonesc
horon.	=	horonim	ss.	=	sate(le)
ib.	=	ibidem	terit.	=	teritoriu
infl.	=	influență	top.	=	toponim
invers.	=	inversiune	topon.	=	toponimic(ă) (funcție)
izv.	=	izvorul	trad.	=	traducere
j.	=	județul	translit.	=	transliterație; transliterații
lat.	=	latină; latinesc	V	=	vest
localit.	=	localitate(a)	var.	=	variantă; variante
magh.	=	maghiară; maghiar	vf.	=	vârful